

Віктар Слінко

ШТОЛЬНІ ВЯСНЫ

Вершы і паэмы

Мінск
Беларускі кнігазбор
2001

УДК 882.6-1
ББК 84 (4 Бєи)

Слінко В.

Штольні вясны: Вершы, паэмы / В. Слінко. - Мн.: «Беларускі кнігазбор», 2001. - 96 с.

ISBN 985-6638-29-1.

Віктар Слінко — аўтар паэтычнага зборніка «Апошні снег» (1995).
«Штольны вясны» — другая кніга паэта. У яе ўвайшлі лірыка-
драматычныя вершы і паэмы, напісаныя ў апошнія гады.

ISBN 985-6638-29-1

©СлінкоВ., 2001
©Мальдзіс Я., афармленне, 2001

ДЭМАСФЕН

Птушкі і воблакі адлятаюць на поўдзень а я
не прасіў дапамогі ні ў кога і толькі мая
ненаглядная радасць заснула на правым плячы
я не ўмеў гаварыць над плячамі падвешваў мячы
каб валодаць сабою; выходзіў да мора казаць
свае словы і ў доўгай прамове сябе пакідаць
прывітаннем аблокам і птушкам якія былі
толькі сведкі маўчання майго калі ўсе караблі
адплывалі ад Грэцыі поўныя ваяроў
пакідалі мяне аднаго я вяртаўся дамоў
ненаглядная радасць і так разумела мяне
што не ўмеў гаварыць незаўважна было для яе
датыкаліся вусны да скроні шурпатая столь
толькі водбліск ад свечкі лавіла і ў коле сабой
алавянаю поўняй замкнула мне радасць падзей
ненаглядную радасць любіць мне ці жыць для людзей?!

ПРАГУЛКА З СЫНАМ

Гайдаюць хвалі мярэжы.
Недаспелай пшаніцы водар
У трыснягу заснуў.
Багульнік, быльнёт перасохлы
Да руінаў варот праводзяць
Не мяне і цябе, а лісце,
Што чапляецца за абцасы
Чаравікаў маіх,
Жывое.

У дзіцячай вядзеш калясцы
Цёплы сон, – і расплюшчыць вейкі
На аголены карань дрэва,
На падзенне кедровай шышкі...
У пяску загрузаюць колы...
Кажа Ўсё – азірніся, сцяжына
Стала вузкай ў абдымках парку!
І адцягнецца час вяртання
Да мясцін, дзе прагляне дарога.

...І цябе там ужо не пазнае
Незагоены брук
Учарашні.

СЯБРУ

Мая бяда ў тым, што спыняецца позірк.
На слова «счакай» прарастае травой неба,
І немагчыма вярнуцца адтуль, дзе ніколі не быў
Целам сваім. І таму прыкаваны ланцуг.

Толькі ты гэта зведаў інакш.
Мы з табой выпадковыя людзі
І паспелі стаць роднымі ў час непагоды,
Што застала нас разам у пераходзе падземным.
У тваім парасоне ёсць дзве зламаныя спіцы,
Пад маім крысам на дваіх цяпла дастаткова.
І нам цяжка паверыць, што голас – каштан насупраць.
Адагрэласць зямлі адчуваеш праз холад падэшваў,
Хлеб разламаны ў руках, а наперадзе – сонца...

Што дзяліла нас, да канца так і не раздзяліўшы?
Што яднала ў адно, да канца ўсё ж не аб'яднаўшы?
Што расце паміж намі, быццам няпраўда чужая?
Ці мы проста чакаем з табою, што скончыцца дождж?..

* * *

Нясцерпна халадзеюць перламутры,
І руты асыпаюць касмылі
Завейных руняў на узмежку веяў.
Марудзячы, збіраецца маркота:
Паходні, клункі – ўсё падрыхтаваць.
І болей нам ніколі не сустрэцца,
Дзе бусел страціў колер малады.
Няхай, няхай узводзяць рыштаванні
Для тонкіх сцен людскога беспрыгом'я
Майстры – каструбаватыя надзеі:
Усё, што маецца, імкненнем не набудзеш
І воляй, скіраванаю ў адно.
Хай будзе проста вытканым на кроснах,
Хай прыхамаццю, што я берагуся,
Тваім сакрэтам, – бо вядома ўсім,
Што пчылы дзумкаюць паснулыя змярцвела
Над голасам, які я сцерагу.

* * *

куды нахіліць галаву каб цяклі валасы
да цябе – праз бяссонне зялёнай вады
і каб парушынку не вымыць з вачэй што адна
дазваляе мне бачыць цябе такой як хачу
пасярэдзіне плыні ліея бяссілле кляшні
рачынай што ўнізе глыбока спрабуе адцяць
пусціць каб плыла – Да рачыхі? Да смерці?
Да сну?

і мне не апора падлога і неба не дол
а вуліца стогне будзе людскую чаргу
і кожны ступае ступае ў твой след снегавы
і кожны шукае шукае паміж астравоў
але ім абрыс не сказіць не зраўняць берагі
следу што лодка але не да слодычы – лёду
што выцвілым дням хларафілу падорыць крыло
я ўрэшце свабодны я твой назаўсёды цяпер

* * *

Ад лямпы цень на столі павуком,
А за вакном нябожчыцаю ў бельм
Мая зіма. Навокал пацямнела.
Як дыхаецца цяжка пахаваным!
Але я ведаю – цяжэй за ўсё рацэ,
Якая ў маразы не замярзае,
І воблаку ў касмічнай вышыні,
Што трызніць адзінокаю дажджынай
Сваё чаканне выраніць сюды –
Хоць вінаградзінкаю пад язык дзіцяці.
Яно не ведае, што залягла зіма,
І спеў народжаны праточваецца ў нас,
І роту чалавечаму няўтульна.

* * *

Пад нізкім небам нельга засынаць.
А калі суджана, то выратуй сябе
Пейзажам, гэта значыць – утрымайся
За тую драбязу, што не звініць
Манетаю астатняй у кішэні,
А ёсць прысутнасць навакол цябе
Нязменных рэчаў, выкліканых быць
Самою непарушнаю прыродай.

Імкнешся ўсё жыццё да аднаго:
Даведацца свой рост і вышыню,
Ускінуць рукі да якой ты здольны.
Але ёсць дні, перад якімі ўсе
Календары бяссільна адступаюць.
Тады распрыстайся і не адчуеш рук, –
Мне пальцы апякае стратасфера!
Ці неба нізкае, ці сёння – для цябе

Адкрыўся воблік, дарагі і блізкі.
Яго малое промень і кіёк
Сляпога, што імкнецца у пустэчу,
Намацвае... І мне ён нагадаў
«Мадонну, што распалася»
Далі.

* * *

На гэтай вуліцы я чую паварот
Ключа, як быццам нехта за спіной
Зноў замыкае дзверы глухаты.
І тое, што я маю, падзяліць
Я не магу ні з кім, ніколі. Гэта
Ёсць перспектыва. Калі да вакна
Ты станеш і паглядзіш на аб'ект
І потым адступаць спіной углыб
Пакая будзеш, то пабачыш: рэч,
Якую назіраеш, стане большай.
Сабою зойме ўрэшце ўсё вакно.
І гэта адмаўленне перспектывы
Ёсць парушэнне існага жыцця.
Не слухай, калі кажуць: то падман,
Падман аптычны зроку, і не болей.
Ты чуеш?.. Паварочваюць ключы.
У глухаце так добра гаварыць
З самім сабой у перспектыве смерці.

Даўно травы ўжо сточана лязо
Іржою белай інею. Зімуе
Далёкі ветах за маёю шыбай.
Чамусьці не люблю туды глядзець.
...А вось ужо і вуліцу мінуў.
І побач сквер, дзе ты зусім нядаўна
Згубіла свае пацеркі. Знайсці
Іх можа толькі ветах, і шкада,
Што не падкажа, дзе мой падарунак
Паміж валокнаў, там, дзе снегу гіпс.

Чаму ж іду да жытніцы чужой?

СТАРЫ ВУЖ

Я не хачу прысутнічаць пры тым,
Што мусіла б застацца невядомым
Маёй душы, пакуль не нарасла
Мне скура новая
на зраненыя плечы.

Я не хачу прысутнічаць пры тым,
Як будзе святкавацца аднаўленне
Усёй зямлі, і новы сакавік
Свае лясы абыдзе з хмельнай чарай,
І пусціць парасці
на лесасецы пень.

Я не хачу прысутнічаць пры тым,
Як будуць праклінаць, а можа, славіць
Паэта, спевака ці валацугу,
Як быццам песні выкупляюць смерцю.
І клён замерзлы будуць упрыгожваць,
Ускладваць кветкі і казаць: жывы...

Я не хачу прысутнічаць пры тым,
Як крылы новыя закончыць майстраваць
Хлапчук Ікар.

* * *

На драўляных парэнчах
моста над Пінай
алоўкам чарнільным пісалі
жыцці свае.
...Маленькі горад з інтэрнатам пасярэдзіне
долю перамяняе
насельнікам і прыезджым.
Першы і апошні тралейбус
заўжды для цябе –
вяртацца ці ад'язджаць
да ўраджайнае нівы.
Адшукацца на ўскраінах, там,
дзе сады і дзеці
перарастаюць плот –
адзіную недарэчнасць мясцін,
куды трапіш насуперак лёсу.

Там на беразе лозам
акіяну не трэба –
сажалкі дастаткова.
Там адкрыеш нарэшце
мне заклёны юнацтва,
мама.

* * *

Буду сніцца чужому жытлу,
Адубельм маснічынам
Крокамі цёплымі
Немаўляці.

У світальным тумане
Вострай касою – стрыножаным коням.

Вою – стралой у калчане
Выратавальнай.

Будзь жа ты мне
Суразмоўцам
У гэту хвіліну.

* * *

Крышталныя драбіны правадоў
Яны гараць у цемрыве начным
У бляску ліхтароў яны вядуць
Здаецца ў неба. Адуюль глядзяць
І гоняць прэч што замінае мне.
І цяжкая сцюдзёная раса
Цячэ цячэ праз рэшата рукі
І так мне зноў у попеле гнязда
Падасца шчасцем горкая вада.

* * *

Губляєцца неабходнасць
У рыпенні іржавых весніц.

Губляєцца неабходнасць
Пакідаць і прыходзіць.

Што расце без нагляду,
Сябе аддае беззваротна.

Так утульна адсюль
Пазіраць без малітвы,

Без праслінаў, адвагі,
Змагання, скарэння,

Перамог непатрэбных
Для імёнаў забытых...

І так вольна грудзям
Без цяжару адзення.

І прасторна душы
У пакінутай песні.

БАР'ЕР

Тое, за што заплочана, губляе сваю цану.
Так на дошцы шахматныя фігуры
Без удзельнікаў матча выяўляюць сабой адну
Ідэю, блізкую архітэктурі:
Чаканне наступнага хода, а карціне – штрыха,
А дом – працягнуць фасад і спраўдзіць намеры
Невядомага майстра, Бога, д'ябла, будаўніка.
Як завяршэння гамбіт, так верш чакае памеру.

* * *

Пад падлогай зямля –
так я думаў, паклаўшы далонь
на халодныя дошкі.
Ды не цягне адтуль надвячоркам,
сівым і шчаслівым,
не паказвае дзюбку сваю крапіва маладая.
Пад падлогай бетон,
пад бетонам – паверхі з людзьмі.
Яны спяць і ядуць,
прасыпаючы мак спадзяванняў
на цудоўныя булкі жыцця.
Падыходзіць пірог, падыходзіць
пірог дабрачынны,
і ўжо марыць у яслях дзіця
аб салодкай скарынцы,
хоць не мае зубоў...
Хутка з'явіцца і гаспадыня.

Абуджаюцца дні, паслухмяныя руху душы,
і ляцяць да мяне, і пасядуць, бы птушкі,
і глядзяць на рукі пустыя,
і дзівяцца мне.

Партрэт закаханага ў маці парвала дзіця,
і ў дзіцячай гульні нетаропка па хаце хадзіла,
і кідала ў розных кутах лусту фотаздымка –
між дошак у шчыліны вузкія.

Як узрывалі падлогу, шукалі абрыўкі,
як складвала й склейвала маці на тонкай паперы
з абрыўкаў здзіўлены твар, –
дзень захаваў успамін для самога сябе,
чорнае зерне сланечніка ў рукі пустыя.

На каго я падобны цяпер,
неаднойчы парваны,
і склеены зноў у адно –
але іншы, інакшы?

...Пад падлогай зямля –
так надзейна адчуць яе холад,
там, дзе яблык, чарвяк і дзіця
ля пахіленай прызбы,
іх размовы гуты сырадой
выпіваецца мною
і былінка шкадуе,
які я вялікі і марны.

...Калі вырасце сын –
не паказвай майго
фотаздымка.

ТУТ

Тут жывуць спакойныя людзі, чый узрост
ненашмат перавышае сярэдні.
Для мужчын пасля сарака
небяспека хваробы і смерці
намнога вышэй; але гэта не зменіць
іх выразу твару.
Тут аматары алкаголю
маюць пэўную годнасць (наогул, наколькі магчыма
у гэтых краях ужываць гэта слова).
Прадаўшчыцы аблічваюць пакупнікоў
у прыстойных памерах.
Праўда, хлеб разбіраюць так хутка,
што не заўсёды паспееш
купіць да гарбаты свежы батон.
Па пад'езду суседзі
вітаюцца ветліва, гэтаксама і ты.
Тут іначай, чым у шматпавярховых дамах,
дзе ў нябожчыку, што выносяць з дзвярэй,
не пазнаеш суседа.

А ва ўласнай кватэры
ёсць мяккі фатэль.
А захочаш прайсціся
перад сном, будзь спакойны: нікому
да цябе тут справы няма.
І ніхто не спытае:
«Навошта ты носіш зламаную
скрыпку ў грудзях?»

* * *

Я чакаю цябе адну.
Тоўпяцца зграі падлеткаў
І заўжды адналюдна душы.

Што ў кішэні трымаюць яны?
Можа, заточку¹
прыхавалі на вечар пусты?
Я не бачу вачэй. Амальгаму агнёў
Толькі цемра здзірае nanoў.

Як не даць мне сябе абкружыць,
Як мне стаць аднаму, закрываючы дых,
Як упасці і не прасыпаць
Рабіны на снег?

Я чакаю цябе адну.
Я жыву – не навошта.

* * *

— Восень,
я падышоў да краю дарогі,
за якою горкі палын
раскінуў абдымкі.
Настаўнік
споўніўся ў вучнях.
А на бяросце чорныя рыскі
знакі —
былі невядомыя мне,

пакуль да крыві не ўкалоўся
калючым асотам,
а воўчае вока малінай
на смак не здалося,

і ў празе вярнуцца назад
не засталася ўжо
горычы —

толькі мёртвая пляма
на воку
душы.

* * *

Я бачыў чалавека-страказу.
На мыліцах, з нагой пераламанай
Сярод натоўпу на прыпынку ён
Стаяў адзін. Гаворыць сам сабе,
А сківіцы жуюць... Вось так, у лесе
Пад жоўты ліст вялізнай страказой
Паўзці марудна, блытаючы след.
Жаваць бязгучна сківіцамі зёлкі,
Якія лечаць, — выбіраеш сам.
І ціснецца трыпутнік мне да раны,
І папараць ад ветру захіне...
Паўзці, паўзці...
Далей ад мурашоў, каб адпачыць
І гаварыць з зямлёй па-чалавечы.
Каму баліць — ужо той чалавек.
Таму прытулак шчасця ненадзейны
Знайшоўшы толькі, пакідаю я.

* * *

Тры стагоддзі вясны
належаць таму,
хто ў ёй жыў і памёр.

А я пакрышу, наламаю
хлеба ў малако сыну,
пасыплю цукрам, каб мой
пачастунак салодкім быў.
Так калісьці мяне раней
маці мая частавала
за нябачаньмі часамі,
за крыламі,
за берагамі...

А я пакрышу, наламаю...
І адчыніцца люты
шчылінай павучынай,
неадпітага келіха
змесцівам...
Тры стагоддзі вясны...
Тром стагоддзям вясны,
каб вярнуцца адтуль,
абяцаў я
на ўсе пытанні адказваць:
«Не знаю...»

А я пакрышу, наламаю...

* * *

Дождж абмывае нямы
гліну рукі маёй, гліну,
быццам хоча ачысціць мяне,
перш чым ступлю
да ганчарнага круга;
перш чым дазволіць
зноўку мне стацца
плоднай зямлёю,
мушу свае таямніцы
вымаўляць развучыцца.
Дождж абмывае мяне
перад тым, як вяртаюся ў прышласць,
заступіўшы мяжу.

* * *

Мой дваінік адкрывае кран
У ваннай, дзе сохне бялізна
І цыркуль шчыльных дзвярэй
На падлозе пафарбаванай
Праводзіць
Пятую частку кола.

Пакладу, што трымаў у руках:
Школьны сшытак, кнігу ці нож.
Усміхнуся сабе ў люстэрку
І адзначу, што ніадкуль
Не чакаю сёння ліста.

Уваходжу. Нікога няма.
Толькі струмень вады,
Быццам іголка
На сапсаванай кружэлцы,
Паўгарае наадварот
Тваё імя.

* * *

Ракою горнаю, адзін, супроць цячэння,
Нібы ласось, на здэ́ртым жываце,
Без нараджэння, у першым пакаленні
Імкнуся ўверх я. Што вы мне дасце?
Фальшывіць голас – параўнайце з ветрам.
Але і ветру ўсё ж не перадаць
Сінкопу² крокаў, што выводзяць з нетраў.
Я чалавек ці звер? Не растазнаць.
Мне сказана было: «Табе вяртаем
Што ты не меў, але яно – тваё».
Старонкі лёсу ліўні прагарталі.
Далі мне меч. Меч мае вастрыве.

² Сінкопа – змяшчэнне рытмічнай агоры з моцнай ці адносна моцнай часткі такта на слабую (у музыцы). Тут – рытм.

* * *

...А нада мной шырокія платаны
І тое, што не будзе растаптана.

Каменьчык белы па вадзе заскача
І жоўты жвір пачуе, як заплача

Слімак у ракавінцы пад маёй нагою.
Цяпельца Богава дыміць над галавою.

13 – 16 ЛІСТАПАДА 1998 ГОДА

Паэма

Ты не прэтэндуеш ні на што, аўтсайдэр, апошні ў любой чарзе, жыхар горада ў цэнтры Еўропы, чые прамавугольнікі шэрых дамоў нічога не гавораць тваёй памяці. Гэта твая радзіма?

Аднойчы, у маленстве, калі бацьку твайго перавялі ў далёкае лясніцтва, у глухую вёску, дзе вы займалі палову хаты, а ты быў зусім малы, да вас у хату запоўз вуж. Адрознілі яго бацькі па жоўтых плямках на галаве – інакш бы забілі, а так – кіем падштурхнулі ў ядро і аднеслі ў зарослую асотам сажалку – зусім блізка, пэўна, адтуль ён і прыпоўз.

Радзіма – твая сям'я, але, як ні ўспомніш сябе – займалі палову хаты, і толькі пазней, калі ты вырас, маці прабілася ў сталіцу і перавезла сям'ю. Там нарэшце купілі свой дом, і як кпіла суседка – помніш: «Завязнеце вы тут...» Цягалі рэчы праз грязь, бо не было дарогі, але – бацька прывёз гравію і ўдвух разам з ім вы масцілі дарогу, бы грэблю, праз слату – нейкія восемдзесят метраў дарогі, але затое – свая. А яшчэ сусед казаў – чулі размову – хай плоцяць тысячу рублёў, дазволю хадзіць праз свой двор.

Ведаеш і помніш: ёсць у цябе свой пакой вакном у сад, але калі мала сонца і лішак вільгаці, бацька ідзе зранку секчы шыпшыну – каб не засланяла вакно. Каб было добра чалавеку – зробіш, каб добра ўсім – не. І тады яшчэ нешта гаварыла-падказвала, што гэта радзіма – не назаўжды твая.

А ты не быў трывушчы і ўпарты ў жыцці, і трацячы сілы на тое, што іншыя мелі так, адбывалася – на іншае цябе ўжо не ставала. Але іншага, што мусіць знайсціся ў табе, яшчэ не ведаў, і думаў – нічога не маеш свайго.

Чырвонай вежы касцёла недастаткова, каб ажывіць абцяжараную ўласнай велічынёй плошчу, па перыметры якой у розных кірунках пульсуюць бензінавыя артэрыі аўтастрад. Адчуеш сябе тромбам у гэтай крыві – так незадаволеная яны спыняюць свой рух, нават калі табе – зялёнае святло. Але ёсць іншая кроў, якой нішто не пярэчыць, даўняя сон-трава, семафор вясны, і частка гэтай крыві – у табе.

Калісьці адчынілі табе стары куфар і сказалі: бяры, што хочаш, але толькі адно. Падобнае гэтаму адчуў у фэе бібліятэкі 19 лютага 1989 года, убачыўшы яе: калі і жадаць некага, то толькі яе...

Тэлефонныя халады наступілі праз паўтара месяца пасля таго, як ты запісаў яе нумар на правай руцэ. Ты яшчэ не меў сілы на словы, – цябе хапала на жэст, на працяглую ноту ля сляпучай рампы, – а потым імклівы адыход назад, у цемру куліс.

Узяўся аднойчы адрамантаваць яе магнітафон, дома стаў разбіраць яго і ўключыў паяльнік. Раптам паяльнік зварухнуўся і паляцеў уніз... а ты выкінуў далонь і злавіў распалены кавалак жалеза. Навошта? Каб не даць упасці таму, што ўпасці мусіць?..

Пастаяльцы гавораць шэптам, а ты ў сваім доме – гаспадар. Прызнае сабака цябе, парэчкі пасаджаныя прызнаюць, маліны дзікія – як сказаць...

Хадзіў да сябра праз чатыры хаты – кідалі нож у дрэва, хто лаўчэй, і табе шанцавала, гаварыў – выпадкова, і зараз сабе – выпадкова! – бы апраўдваешся, хочаш сказаць. А вуліцы, людзі і нават яна – усе, здаецца, стаялі ў чарзе за табою, за тым, што ў кufры старым узяў. Не аддаў нікому і ёй не аддаў – ведаў: забярэ і пойдзе, хай лепей так ідзе, – і яна пайшла, але табе засталося тваё.

Ляжала семя ў зямлі, а босы хлопчык наступіў на яго, уціснуў глыбей, да вады, і прарасло яно, але пайшоў дождж – і заліло парастак па самую макаўку, а наступнаю раніцай паверхню вады зашкліла марозам. Басаногі хлапчук, навошта так глыбока ступаеш?

Трава, бухматая ад пылу, уздоўж каляін, і прадзед Васіль пад лейцы вядзе каня. А ты на самым высокім стозе, гайдаешся між яблынь калгаснага саду – невысокіх, дзе нават старая пчала ўзляціць на вышыннюю кветку, – і мяжу не скасіць ніякай касою, дзе ты неўзабаве жывы.

II

* * *

ёсць зман гэты перадвячэрні
хісткая кладка паміж астравамі
і ўлада вечара над намі
і няма ў нас улады над самімі сабой
толькі крок які прывядзе да пустыні
нібы караван па рэчышчах высахлых рэк
ідзем – а куды адступае памяць нібы вада?
быць ветрам які ў пустых рукавах кашулі
шукае далонь таго хто ідзе насустрач
табе
і дзічэе душа як кусты ў недагледжаным садзе
калі на мяне заяўляюць правы мінулыя вёсны
але не адняць у мяне травы прыдарожнай

СТРОФЫ

I

Выходзячы з дому, трапляеш
У поле,
Мінаючы вербы.

Мінаеш таксама нябёсы –
Іх абажур цагляны
Колеру гліны цяпер.

Мінаеш таксама вецер.
Не адказваеш на прывітанні
Самнамбулічных птушак,

Што пралятаюць міма, –
Да заповітнай часіны
Ухіляешся небяспекі.

І гэта не менш рэальна,
Чым дотык рукі, адчуванне
Пальцаў, што адпускаюць.

II

Разбітыя тратуары.
Вузкакалейка, даўно ўжо
Схаваная пад травой.

Раптам сабе ты ўявіш
Забыты стары трамвай –
З'явіцца, як фантом.

І прагрукоча па рэйках,
Спыніцца... Адчыняе
Дзверы перад табой.

Уяўнае – не жывое?

Так старадаўні посуд
Напаўняеш вадою... п'еш...

Хто уяўляе нас?
Занадта ўжо часта разам
Нас зводзілі каляіны,

І нашы дыханні змешваў,
Прыцішваў гаворку... Той,
Хто нас уяўляў з табою?

...Рэальнага – больш за нас –
Каханьня сустрэну позірк.

* * *

агнявая крона бярозы
палае на фоне аблокаў
цёмных – куды плывуць?

ноту жыцця адрозніш
на фоне свайго бязмоўя
(не знаю, з чым параўнаць) –

бы цябе выразе ў профіль
на фоне сцяжын пратаптаных
скальпель – з усёй прасторы

цябе аднаго. Чаму?

* * *

крык упусціла птушка

у накідах, чарнавіках
за кратамі агароджы
свядомасці – дзе туман
адчыняе фортку цяжарам
сваім – на тваё нараджэнне
дараць ізноў півоні
маці тваёй – узнаўляеш
узнаўляеш сябе праз крык
які упусціла птушка
зноў адмаўляеш сабой
аднабаковасць люстраў
зусім іначай – рака
(калі толькі ўгледзецца з дна
каменем ці малюскам) –
празрыстая як далонь
чарнаты адмаўленне
у накідах чарнавіках
ізноў аджывае твар

* * *

на фрэсках жывыя вочы
безабаронна глядзяць
груганы
разумеюць веру
па-свойму

МАГЧЫМ АСЦЬ

А.

ліпы рукамі галін
быццам антэнамі чуйнымі
на якіх толькі лісце
з хвораі крывёй
ловяць не могуць злавіць
хваляю твайго сусвету
дзе я магу застацца
з табою сам-насам
рэхам ледзь чутных крокаў
мармытаннем ручаін вясновых
магчымасцю
заўтрашніх дзён

* * *

камяніцы вакол мяне
вырастаюць нібыта дрэвы
і магчыма ступіць налева
ці направа — але не мне
бо мяне не пускаюць сцены

што раптоўна тут напаткаў?
будуць зводзіць з табой рахункі
як імгненная сляпата
ці відушчасць — з усімі мулка

што збываецца — на бяду
не павер што ішоў дарэмна
а іначай — яе адну
тут пакінеш, а гэта — дрэнна

прыхінецца травой да ног
і гадзінаю, што настала
каб аднойчы ты ўрэшце змог
зразумець, што сустрэцца — мала

і акрэсліцца найясней
дзе ты ўрэшце і што парушыў
«я за сном і яшчэ далей
дзе сустрэнуцца нашы душы»

толькі лесвіцы ля вады
і знаёмы партал
за мною
маладыя цвітуць сады
а прагнуўся — пабачыў: мрою

* * *

У чорных студнях двароў
Толькі паветра, якім
Можаш ты дыхаць адзін,
У гэта імгненне, тут.

Аркі пусты праём.
Невідучча вокны глядзяць.
Хто мне адкажа, чаму
Сляды абярнуліся ў дождж?

Дзе, на якіх скрыжалях
Напісаць імёны каханьня,
Каб блізарукае неба
Іх прачытала?

...І на асмужаных веях
Халодныя пальцы дажджу
Адчуць... І пачуць, як у студню
Падае, падае звон

З далёкай царквы.

* * *

гэта восень –
дыялог у замкнутым пакоі з уключаным радыё
непадробная шчырасць бязлікасі свету
белае плацце пафарбаваных вуліц
на лаўках спагада цяжарных жанчын
праносіш міма сябе празрыстыя вокны

аднекуль
не болей чым простыя словы

* * *

I

Галькай марскою пасыпанья дарожкі
Цёмнай алеі. Вяршыні прыбоем шумяць.
Цяжка аспрэчыць імкненне раслін у зямлю,
Быццам зямля – гэта дзверы адсюль.
Расліны пазбаўлены памяці. Злосці і дабрыні.
Нябачна над намі сплятаюцца карані.

II

Зведаў, што абазначае сабою слова «нішто»,
Расцёршы між пальцаў сапрэлы асенні ліст.
Мною ідуць дарогі. А я – за рэльефам кары,
Ва ўзнятых уверх далонях... Сосны-павадыры
У свой нерухомы свет прысвячаюць мяне.
Дзе я – іх апора. І смерць гэты свет не кране.

ЁЙ, ПРАДЧУВАНАЙ

...І недзе Ты.

Пераб'ягае рэчку

Вавёрка ці куніца тонкім лёдам

У чараўнічы лес, дзе пад кустом

Спыніўся дождж чарнічна-канапляны.

Сябе забыўшыся, пытаюцца нясмела,

Хто ёсць яны, – сунічныя паляны.

Палюе шпаркі кот на зайчанятка,

Жыццё і смерць для іх упершыню.

Я ўжо не той, на ранак пастарэлы,

Бо з-пад карчоў зямлёй дыхнуў кастрычнік

І ў кронах адыходзяць навальніцы.

Шуміць сасновы бор. Ігліца жоўтай

Стралою ляціць у сэрца – не трапляе.

Пакуль мы не сустрэліся – жывыя,

Пакуль зялёныя – заўжды не паміраем.

На чэзлы дзень, на ніцыя пагосты

Трубой прастуджанай ласіха загукае.

Тут недзе Ты – нябачная, лясная,

У плаці не з туману ці аеру,

Не бесцялесная! Ты існая, як я!

Сярод маленькіх белых сыраежак

Тарфянік дымныя харугвы падымае.

Тут недзе Ты – Ты басанож, Ты поруч

З вятрамі, што ад сонца адвыкаюць,

З дуплом і пер'ем, з чыстымі снягамі...

Адной Табе цяпер іконы гнёздаў, –

Не моліцца, хто ў вырай адляцеў.

Сама сабою пасвіцца жывёла,

Сама сабою шлях знаходзіць птушка,

Ды словы, каб маглі сказацца самі,

Ад нас з Табою вымагаюць стрэчы.

Цябе знайсці магчыма выпадкова.
Я ведаў многіх, што на скразняках
Раскладвалі агонь, мяне прасілі
У студні разам грэцца ледзяной.
Мянялі сны яны, нібы пальчаткі.
Я ж кожнае імгненне жыў спачатку.
Ты не такая. Іншая. Лясная.
Упартая, як дзьмухаўцовы карань,
Як лозы, гнуткая
і горкая на смак.
І горкая на смак... А я які?
Бо кожны дзень мне вены працінае
І даляглядам лучыцца са мною, –
Што запытаў, даруй.
Даруй, што прадчуваю...

Пакуль мы незнаёмыя, хачу я,
Каб Ты была сястрою мне, я – братам,
Каб Ты жыла і ведала – я ёсць.
Што будзе потым – там, за даляглядам,
Калі перацячэ мне ў вены ўсё, усё аддасца,
Скажы мне, цвет зялёны, што тады?
І ці не здраджу я сабе самому
І наваколлю, дрэвам, бусляням,
Што вырастуць, напэўна ж, без мяне?
Ці будзеш Ты сястрою мне, я – братам?
...Сустрэнься мне галінай на сасне.
Будзь парасткам і глебай, я – далоньмі,
Далоньмі – я. Твае сустрэну вусны...
Сястрою будзь мне – покуль незнаёмы.
Што будзе потым – ведаць не хачу.
Мне прышчапілі клён і берагі
Нязнанья, і памяць хрызантэмы –
Рукі баіцца, голая, яна.
Яна ўва мне, я памяць хрызантэмы!
Я след ваўка і чалавечы след,
Вакол Цябе аблога... Невядомасць.
Пазнай мяне па тым, як гавару.

* * *

Не ідзіце, бярозкі, за мной, бо маё рамяство –
Гэта палкія словы казаць выпадковым сустрэчным.
І для ўсіх, хто не можа ад конаўкі чары адрозніць,
Адкрываю ў бяздоннае сэрца сваё я сцяжыну.
Бо маё рамяство – замаўкаць цвыркуном у траве,
Калі вечар прапах малаком і сабачаю поўсцю,
Калі спяць шчанюкі, і месяц, высокі і бледны,
Сыходзіць напіцца вады, і цяжэй галава,
чым сланечнік.

Бо маё рамяство – не забыць каласовае горла.
Я – зазубраны серп на цвіку
з адламаным дзяржальнам.

Дзе разбураецца хата, там сад забуяе нястрымна.
Там шалее бур'ян; гэта горкія яблыкі – мне,
пераможцу.

* * *

У шаўковай бялізне,
У доўгай навыхпуск кашулі –
Асуджаныя.

Ім
Будуць даваць даручэнні:
Спальваць смецце за хатай,
Адрываць галоўкі ў саспелых
Цыній – на насенне.
А потым – выпадкова –
Паднясуць яны рукі да твару
І адхіснуцца:
Далоні пахлі так,
Быццам нехта
Цалаваў іх
І прасіў Хрыста
За асуджаных –
Дараваць.

* * *

недзе ў безданях ёсць
сенажаці
...але тут застаецца маці

там ідуць з хатулямі
касцы
...але тут застаецца сын

залатыя там кажуцца
словы
...але раптам ўсё гэта – ловы?

* * *

Я прыдумаў, як гэта будзе
Месяц — напэўна, студзень.
Час — восем гадзін.

Буду адзін?.. — адзін
Стаяць ля шумных кампаній.
Ніхто не стаіць паміж намі.
Голле шапоча: Амінь.

Случачом ля асіплай птушкі
Запынюся — і буду гушкаць
Нашу дачку на руках.
Ты — як вялікі птах.

Навошта ты — побач са мною?
Крылы ў цябе за спіною.
Валуном урастаю ў зямлю.
Заімшэлы, крылатых люблю.

Грыфель ламаў мне пальцы.
Адкуль мне, цёпламу, ўзяцца
Пасля ўжо столькіх завей?
«Крануцца мяне пасмей —

І я цябе адагрэю...» —
Шагнула ты... Я — не смею.
Быццам — хрышчэнне вакол,
А потым — жалобны стол.

* * *

Калека багаты калецтвам,
Жабрак — калітой падранай.
А хто выракаўся дарогі —
Не помніць, што будзе заўтра.
А хто выракаўся дарогі —
Хату крылом падмятае.
А я з уласнай далоні
Дачцэ выразу свістульку,
З далоні, драўлянай далоні.
Павярнулася неба ў профіль.
Хіба ёй бацька — калецтва?
Хіба ёй жабрацтва — маці?
Дачцэ выразу свістульку
Няўмелым, іржавым сэрцам.
Ячмень спавядае мёртвых,
Пшаніца — каму нараджацца.
У кішэнь не схаваеш радасць,
А гора просіцца ў рукі
Дачушцы маёй недасяжнай.
Хай на парозе сядзе,
Будзе склікаці птушак
Няўмелым, іржавым сэрцам,
Далонню маёй драўлянай.
Сьдземся хутка, знаю!..
На белай дарозе, у цемры
Разам заплюшчым вочы.
Дарэмна паліць паходні,
Выпрошваць, каб ноч вярнула
Дачку і чужога бацьку.
Святкуе ў палях канюшына.
...Разляцішся птушыным граем
Услед за мятлушкай шчасця,
Дачушка мая, Алена.
...І толькі мяне самога
Трымае матчына ўлонне.

* * *

Нешта прыдбаць для сябе;
адхукаць ад холаду, вырошчваць,
а потым – пабачыць: гэта яблыня
на нічыйнай зямлі
і не дае пладоў;
дараваць – і пакінуць сабе самой:
хай цвіце
і скідае пялёсткі
на чужыя надзелы.

* * *

Пачціва
Саступаюць дарогу,
Прыбіраюць з яе каменне,
Моляцца...

На пяць крокаў
Я аддаліўся,
Але ўжо нада мною –

Рунь.

ПАДЫХОДЗЯЦЬ...

Падыходзяць у белым, у белым,
У зялёным, з кветкамі ў валасах.
А я – заручоны, шчодры ў чаканні,
Бо ты любіш мяне
За тья суніцы, што прыгаршчамі
Раздаваў я іншым.
Звязкі сушонах грыбоў, як вялікія пацеркі,
На шнях, і ўсе яны ў белым,
У зялёным, з кветкамі ў валасах,
І ўсе яны – лісце, і іх не шкада,
Бо мы – заручонья.

СОН

...І як мяне завуць – не ўспомніць маці.
Ішла дасюль гаворка ні аб чым,
пакуль я не намацаў крокам дзень,
Дзе селяцца памерльыя зязюлі.

Там прадзеда і праўнукі мае
На доўгай лаўцы за адным сталом,
І каравай, што дыхае знутры,
Рука не падымаецца дзяліць.

А клубні варушыліся ў раллі:
Чаму я пасярэдзіне стаю
І рухацца далей ёй замінаю?
(А прадзед мой разораю ішоў,
Мяне не бачыў, справаю заняты –
Якраз тады ён бульбу абганяў).
А ганак у дзвярэй пытаў-рыпеў:
Чаму не адпуская клямку я
І месяц да расколатага дня
Навошта прыкаваў самім сабою?
(А праўнук мой гуляўся на двары,
Сачыў за коткаю – ці зловіць дзьмухавец,
Над ёй смяяўся, сэрцам непрытомны).
А я ў адказ паветрам задрыжаў
Над комінам, жарынкаю пячнаю,
Хоць у мяне нічога не спыталі,
Як быццам і на свеце не было
Майго нічога – хаты і куцці,
Што нескранутай астывала ў місе,
І іх, маіх, якія ўсё ідуць
Разорай, што нікуды не вядзе.
Зязюля помніць малако грудзей,
І як мяне завуць – таксама помніць...

...Крупамі снежнымі зраўняецца зямля –
І ні мяне, ні прадзедаў, ні дня.
А як мяне ў той хатцы сустракалі,
Зязюлі потым маці расказалі.

* * *

Галіне

Зямлю, што належыць мне, увабралі адбіткі ног.
На абарону выспы, калі наступае прыліў,
Падобна жаданне ўтрымаць яе болей, чым мог,
Заняўшы ступнямі – для той, якую любіў.

Што ж ты робіш сягоння са мною, неба маё?
Зноў нічога не позна: заслужана старасцю ўтулле,
Зморшчыны з твару не змыць маладою крывёй,
І знесены плён, і паточаны шашалем вуллі.

Камяністы пагорак араць мне пакінулі пёрка, –
Узыдуць цагляныя дахі, чарапічныя схілы.
Трысціне балотнай мой посах зайздросціць, і горка
Глядзець у пустыя буслянкі тваіх небасхілаў,

Божа.

КРАЯВІД

1

Дрэва ўва мне
І студня.
З маленства
Чэрпаю,
Паліваю...
Разрывае мяне
Карэнне.

2

Чую:
«Дыхай, дыхай
На поўныя
Грудзі!»
І падаюць
Чарацінку,
І кладуць
На дно ручая.

3

Яшчэ да таго,
Як з'явіўся сюды,
Чакала мяне
Хата,
І дарога
Была маладзейшай
За мае сляды.

4

...А сонца – старэйшае,
Але я
Помню і тое ,

Што помніць
Яно.

5

Лес уваходзіць
У мяне
Натоўпам хараства
Нямога, –
І святлею я,
А лесу робіцца
Цёмна.

6

Дык вось які я!..
Белае імя маё,
Як сон
Пераказаны,
Памяць
Нясе ў руцэ –
Дзіва
Неўміручае.

* * *

Дым плыве ў паветры
Ад спаленых хат,
Куды мяне запрашалі ў госці.

Адбылося:
Сякера забылася на голле,
Сады – што трэба цвісці,
А я – што ты чакаеш мяне.

І стала секчы зямлю сякера,
Дрэвы – выцягваць жывыя карані,
А што стала з табою – не знаю.

Адбылося:
Не засталася астрогаў, што маглі б мяне ўтрымаць,
Не засталася дамоў, на якія гляджу прыязна,
Не засталася дарог, апроч гэтай.

Куды прывядзе мяне дым,
Акрамя папялішча?
Не стой на скрыжаванні: гэта месца,
Дзе ты належыш усім.

...Але няма нічога, што магло б належаць мне
На гэтай зямлі,
І нічога няма, што не магло б
Належаць,
Бо ўжо
АДБЫЛОСЯ:
З жывым і мёртвым
Загаварыла сякера
І зацвіла –
Крывёй.

* * *

Рыфма ставіць мяне ў радок
Замест
Дзеяслова
«Жыць».

* * *

Усеваладу

Ты помніш, як падалі зоркі?
Нехта страсаў іх з нябачнага дрэва.
А ты даў патрымаць мне сваю:
Яна ўпала ў тваю далонь, а значыць —
Абрала цябе. Але я не прасіў цябе...
Бо я не веру ў святыні, не веру!
Але гэта не значыць, што я не магу
Апаганіць святынь. «Нябесныя яблыкі
Гэта, а не зоркі, — ты мне адказаў, —
І тая, што побач са мною, — не зорка,
О не!.. Але кожную раніцу
Збірае ў прыпол яна яблыкі, нябесныя яблыкі.
І хіба мне шкада?.. Але гэта
Не зорка, не зорка...»
Але што ж тады — апёкі
На маіх руках?

ПАЭЗІЯ

Грэць камень,
Каб потым
Сагрэцца ля каменя?

Але побач са мною
Замярзаеш ты, –
А я
Нашу ў вежы цела
Каменнае сэрца,
Гляджу, як ты замярзаеш,
Праз байніцы вачэй.

Узыхдзе загінуць
Рунь.
Расцвіце завянуць
Кітайская ружа.

Грэць камень,
Каб потым
Сагрэцца ля каменя?

А ты
Укленчыла, дзякуеш:
«Божа, які ты добры,
Які ты ласкавы
Да камянёў!..»

* * *

Я – залаты, прыгожы.
А ты стаіш пада мною...
Асыплю цябе – і стану
Голь.
А ты
Залатою не станеш.

ПРЫТЧА

...Было так: яны ішлі сваімі шляхамі, босыя па чыстым пяску, і аднойчы – кожны сабе – знайшлі крыніцы. Адзін наталіў смагу і спыніўся ля крыніцы, збудаваў дом і застаўся жыць – Вартавым Вады. Другі – таксама спатольваў смагу, але ішоў далей, і толькі калі пачыналі пакідаць яго сілы, вяртаўся.

...Так ішлі яны раней і не ведалі, хто з іх шукаў смагі, а хто – вады... Не змялела крыніца ў Першага, але пакінула смага, стала большаю смага ў Другога, ды вада берагі агаліла.
– Вярні мне смагу маю!..
– Ваду маю!..

Што ж ім засталося – толькі вярнуцца назад; гэта ж так проста, як знайсці свае сляды на чыстым пяску, чый твар змяняецца ветрам дзесяткі разоў на дзень.

* * *

Я калісьці прасіў Афрадэту
Ажывіць мне маю Галатэю.
– Але мрамур лаўрам спавіты,
Бессмяротны... А цела старэе.

– Пойдзем мы ад вясны да вясны,
І адступяцца беды.
І пра смерць на любыя часы
Я забудуся ведаць.

– Але смерць не забудзе цябе,
Ні каханай... Сурова
Скразнякамі аднойчы падзьме.
Ці не лепей пакінуць яе
Мрамуровай?

– Прысягну ёй служыць, як раней
Служыў Молаху Музы.

– Але шчасця не будзеш ты мець
З ёй у гэтым саюзе.
Ты нязгоду не можаш стрымаць
У стуленых вуснах.
Ну а што, калі будзе яна
Не святой, а распуснай?

– Знаю толькі, што недзе цвіце
На гаданне рамонак
І аднойчы распусціцца верш
Паміж белых старонак
Для маёй Галатэі.
Ты чуеш?..

* * *

Лінейка нотная на шкле,
На шкле марозным,
Скрыпічны ключ... І гэта мне
Твае мімозы.

Прыйшоў чаканы мною снег
З вянцом старэчым.
А ты – не крочыў, не прыбег –
Абняў за плечы.

Хоць быў не побач... А здалёк,
Бы пазірала,
Як узятае матылёк, –
І мне ставала.

Я не чытала да канца
Той партытуры,
Якую ты іграў з ліста,
З клавiятуры

Не зняўшы крэп. Як гэта так?
Чаму люблюю
Віну, што для цябе няўзнак,
Ізноў дарую?

Трамвайны шум збярог цябе –
У ім згубіцца.
І толькі так, а не цяпер
Жаданням збыцца.

* * *

Калі пакласці ў агонь
Два вялікія дрэвы, –
Мёртвы хрушч упадзе
Восенню позняй.

Спыніцца паляванне, –
І загнаны алень
Атрымае свабоду,
І паверне ў замак
Князь, апусціўшы голаў.

І пойдзе за звар'яцелым музыкам
У пушчу князеўна
Ад бацькі і мужа,
Калі нехта кладзе ў вялікі агонь
Два вялікія дрэвы

Так блізка,
Што нават мятлушцы начной
Не праляцець паміж імі,
Баючыся агню.

27-28 КАСТРЫЧНІКА 1999 ГОДА

Паэма

Гледзячы збоку, можна было падумаць, што ён п'яны. Але гэта было не так. Ён не піў у той дзень не толькі алкаголю, але нават кавы. Яго крыху хістала, – ішла пятая гадзіна яго неспадзяванай, няспыннай вандроўкі. Доўгае скуранае паліто было расшпілена, пад ім быў бачны чорны швэдар, а пад горлам свяціўся абадок белай кашулі. Віктар сплюнуў, – і ў святле ліхтароў яму падалося, што сіна – чырвоная, быццам у яго былі разбітыя вусны. Але і гэта – толькі падалося. Зрэшты, чаму? Усё ж у нашым горадзе пакуль няма чырвоных ліхтароў. Зрэшты, усяму свой час, – усміхнуўся сабе Віктар. Ён спыніўся ля шыльды з назваю вуліцы і хацеў патэлефанаваць. Слухаўкі ў тэлефонах былі то глухія, то нямыя, а адзін тэлефон нават паспрабаваў заглянуць яго тэлекарт, і Віктар ледзьве паспеў выхапіць яго. «Дзе ты?» Віктар счытаў з шыльды назву вуліцы. «Добра. Цяпер слухай, куды далей». Што можа быць цудоўней за чужыя вячанні, падумаў Віктар. Асабліва калі не быць там, у царкве, а слухаць у пераказе паўп'янага сябра. «Слухай, а мы на вячанні з Наташай пілі такі самы кагор, які п'еш ты». Так, гэта цудоўна. Ёсць многа цудоўных вінаў і цудоўных дзяўчат, і іх варта любіць – але не прывыкаць да таго і другога. Бо толькі першы келіх дае поўны смак... Зрэшты, адкуль ты ведаеш? Ці напіваўся ты хоць раз у жыцці? Да ванітаў, да чорных плям перад вачыма? Не, так ты не напіваўся ніколі. Май сумленне, думай, перш чым казаць, мый рукі, перш чым дакранацца ды высокага...

У цябе fajнае паліто, fajны нататнік і fajныя вершы. Размовы з бльымі каханымі, што маюць звычайна тэлеграфны стыль, таксама fajныя. «Дзе працуеш? Усё там жа?» «Як сям'я, дзеці?» Але – дзяўчына з неразвітымі грудзямі, у нейкіх дзіцячых калготках... Але – залаты жук на чорным паліто... Прагулка па лёдзе Свіслачы, калі ты сказаў: «Пойдзем?..» Палонка, і ўратаванне, і задыханы бег прамоклых да Дома ветэранаў, пустое фае, вахцёр, расціраць распранутую, кіпень у электрычным чайніку, – кавалак памяці ўрос у цябе. Званок па тэлефоне... машына з яе родзічам... вас забіраюць... цябе адвоззяць дахаты. Потым – некалькі цёплых дзён. Яна гатавала каву, і вы

называлі адно аднаго – «каваголікі». «Не верь разлукам, старина!» Хто гэта спяваў? Не ўспамінаеш усё гэта, але – помніш.

Нешта ёсць у табе, і ты не хочаш, каб гэта прапала. Успомні хоць бы родныя Бялавічы і свайго дзеда Віцю. Як распавядалі пра яго дзяцінства: быў малы, у хаце памылі падлогу, і маці яго, Вольга, сказала: «Хлопчык, танцуй... скачы, хлопчык...» Мокрая падлога, многа людзей у хаце... А да дохтура (так называлі ўрача) было далёка, так і застаўся кульгавым – блага зраслася нага. Як вырас, пайшоў працаваць загадчыкам клуба. А там – беднасць, вечныя вяселлі, на закусь – зялёныя памідоры, цыроз печані ў пяцьдзсят гадоў... Што можа быць лепшым за такі лёс, святлейшым за гэты ўспамін?.. Яма, на ўзгорку зямлі – труна, дзед – у чорным касцюме і белай кашулі, сур'ёзны, строгі (мабыць, упершыню). Нехта штурхануў у спіну: «Ідзі, дзіцё, з дзедам прасціся». Ты пацалаваў яго ў вусны. Слёзы – не душылі цябе, іх проста не было. Ты палюбіў яго потым, калі пачуў, як на гармоніку граюць...

А жонка дзеда Віці, Марыя, рабіла даяркай на ферме. Разам з дзедам піла і гуляла, пасадзіла сэрца, памірала – і не памерла. Медычка прыходзіла колькі разоў на тыдзень... Дарагія цяпер уколы. Нявесела Марыі адной днямі ў хаце. Але, як-ніяк, ужо за семдзсят ёй, і дай Бог яшчэ...

Гэта ўсё твае родныя, але... Але вышываны ручнік на трухлявым плоце, бразгат рукамыніка пад чужой далонню – гэта не ты. І складзеная з сырцовай цэгля печ, дзе баба Вольга варыла ежу свінням, і пад бузіной старая матацыклетка бацькавага брата – усё гэта не ты. Ты – калі стаямее, і не трэба святла. Ты – гэта накалоць смалякоў, каб у хаце запахла смалю, удыхаць пякучы дух, але печ не паліць. Ты – гэта не разумець: пакідалі на ноч ля магілы ежу – каму?!

Васіль Іванавіч, прадзед, добры быў чалавек, аж занадта (так гаварылі ўжо на яго пахаванні). А як быў жывы, спалі побач на драўляным ложку, і пакуль не заснеш, усё пра польскую вайну расказваў, як быў лесніком на Броннай Гары: едзе з дрывамі, а насустрач – немцы... Яшчэ расказваў, як камандзір партызан арыштаваў паліцая і вёў пад вінтоўкай у лес. А той сказаў: дай анучу папраўлю. А ў боце ў яго быў пісталет. Застрэліў ён партызана, збег... Пасля вайны прыслаў у вёску бацькам пісьмо ажно з Далёкага Усходу. Паштаркі спісалі адрас... Судзілі яго. Адседзеў сваё і ў вёску гэту – не на Далёкі Усход! – вярнуўся дажываць.

Прадзед Васіль... І не пра кога не казаў дрэнна, хоць, здаецца, і добра не казаў. Ён быў... як сказаць... Паміж пакоямі ў хаце зрабіў драўляную перагародку і прарэзаў дзірку: каб лямпачкі ў

ложку бачна не было, але каб не было і цёмна. Не рэзала вочы яго дабрыня, але свяціла. Чаму ж тады – занадта добры?..

...Баба Агата прыносіла вам малако, калі свайго не было. Падойнік – мерка з шкляной тонкай палоскай: бачна, колькі малака. Стаіш, п'еш на ганку... Нешта ўварвецца: на там ганку прадзед трымаў цябе на руках... позні вечар... свеціць ліхтар над ганкам... Да таго быў аўтобус, побач бацькі. Адкуль цябе тады прывезлі? АДКУЛЬ?! Чаму ты не помніш, калі з'ехала Юля, якая жыла побач, з якою вы ішлі разорай, і нельга было трымацца за рукі, Юля, якую ты закрываў ад камянёў хлапчуковых?.. Што было тады?! ШТО?! Ты ж ведаеш, што. Не калаціся. Не разлівай віно. Грошы ж плочаны. Твае.

Сапраўды, ён быў у нейкай кавярні. Смуглы твар шырока ўсміхаўся, бы вельмі шчаслівы. Размова людзей і музыка з калонак злівалася ў адно. Па прыступках ён выйшаў на вуліцу. І адразу пачуў: «Віктар!» Нейкая жанчына працягвала яму тэлефонную трубку. Там была цішыня.

... І вырасце твой сын, і будзе ён непадобны на цябе...

Што ж, і за тое – дзякаваць Богу.

VII

* * *

У пустых калідорах жыве прадчуванне фіналу.
На прыступках знаходзіш свае ўзнагароды і церні.
Смак уласнай крыві нам вяртаецца поўнаю жменяй.
На губах адчуваецца сталь, і ўжо гэта нямала,

Каб пісьмёны накрэсліць, якія твая неўралгія
Надыктуе адвольна з абрыўкаў чужой калатнечы
За кавалак жыцця. У дрыготкіх руках анеміі
Затрымаеш сябе, і таму ты адбудзешся нечым,

Што мяняе парадак, які ўсталявала надвор'е.
На ўзыход прадказальны заплюшчваеш вочы нарэшце.
Тады ўбачыцца пляж, і навокал бязлюднае ўзмор'е.
Але ты не адзін, і табой пачынаецца шэсце.

* * *

стоміцца як ніколі твой прамінулы дзень
і забудзе выключыць снег той будзе ісці
цэлую ноч — а пенсіянер засне
перад экранам што стане гарэць пусты
калі пасля працы захочаш нешта чытаць —
газетная плошча запоўніцца мітульгой
папер друкаванне не закранае душу
але забірае грунтоўна — не ўзновіш — зрок
не закранае душу... і кранеца снег
у лесе глухім куды не збочыць душой
там дзесяць гадоў ніхто не чуў салаўя
і гэта запомніў снег невядома нашто
у транспарце цесна і як растлумачыць сабе
старасць жанчын што кідкі бярэ макіяж
іх чаканне вечнае свята павіншаваць дзяцей
быццам мала таго што побач мы сёння жывем
грэбуе глінай белы чыё я назваў імя
тое што помніш чысцей за цябе заўжды
таму што ўчарашнія любім адзін аднаго мацней
паветра бруднае ў горадзе — і я блюзнеру ізноў
што ў багоў сапсаваліся зубы і дыхаюць так яны
але няўцямнае зловіцца — і не скажаш далоў
на рэха прызнання твайго невяртальнага дарагі

ЛІФТ

«я знадворку халодны і гэта есць вынік
розніцы тэмператур а зусім не шчыт
між абжыгасцю цела і сцюжай прасторы» –
так гаварыў я баронячыся ад націснутай кнопкі
дзе нумар паверха сцёрся ад безлічы пальцаў
знаходзячыся ў жалезнай скрыні
якая уздымала мяне; бо цяжэй за ўсё
адчуваць пад сабою пустэчу што несупынна
павялічваецца; механічную ўладу
тонкай струны над табой на якой жартаўнік
невядомы бярэ свой акорд
і як толькі прамовіш:
«Ну што ж смерць таксама павінна быць» –
дзверы адчыняцца ў камень сцяны
і ты ўбачыш нішто – быццам прывід крушыны
ў полі

адшукаеш дыхання зародак навобмацак
горлаам
дык навошта ж хлусіць сабе
і сваім капілярам пад панцырам скуры
аб прычыне холаду
раздражняючы таго хто звонку цябе
музыканту перашкаджаючы
ўзяць свой акорд?..

* * *

Твой шпацыр кожны дзень на шчарбатым брыве парапета
але захутаеш горла баішся прастыць захварэць
будуць выпісваць лекі ўрачы – а маці: «ужо не лета»
скажа ты згодзішся ўсмішку затоўшы ледзь
лета ёсць час не рака назва не адпаведна
бо тая рака не замерзне ва ўсе маразы
гуляеш без шаліка вечарам: «это же вредно»
але сам ты не варты сваёй жа ўласнай слязы
у параўнанні з крыху калючым сябрам на шыі
баішся згубіць – бо вязала што грэе цябе
не толькі ў пасцелі але й на адлегласці мілі
і соцень і соцень і тысяч расстайных кэмэ
нерухомая постаць застыла ў шэрым кустоўі
з кветкаю ці лязом ты працягнеш сваю руку
толькі залежыць – якую тваё бязмоўе
слову падставіць шчаку

* * *

Для цябе я хацеў быць заўсёды цікавым
(яліны паколваюць нас але гэта спачатку)
для цябе я хацеў быць заўсёды ласкавым
(перад тым як прылашчыць мяне ты здымаеш пальчатку)
і я загарнуўшы ялінку ў тканіну каб не засмеціць
ігліцаю дарагіх дываноў якімі ты даражыш
выходжу з кватэры і гэта падобна да смерці
выношу маленькае лёгкае цела але без душы;
каб не спалохаць суседзяў перад пад'ездам
дастану яе з тканіны пачую: шапочуць хмызы
і помніць забуду што дома чакаюць абе ды
і на вуліцы дождж не па часе касы
размяняю прамоклы абутак на тры кіламетры
да мясцін дзе за бітаю пліткай сустрэну зямлю
і здзіўлю свае лёгкія чыстым паветрам
і ўспомню чамусьці што некалькі год не паю

* * *

Ты стала падобнаю на негатыў фотаздымка,
І мне нават цяжка адрозніць, менавіта чыйго.
Засвяцілася плёнка – і ў марыве ўсё, у дымцы.
Але праявілася рыса, варожая для твайго
Твару. Бы ўваскрэсла ізноў супярэчнасць
Між жаданнем правесці Новы год у гасцях
І прайсці па горадзе так, каб краналіся плечы –
Тваё і адзінага, чый цяжар на тваіх грудзях
Не ўспрымаўся ніколі як рэштка таго, што можна
Узяць ад жыцця. Батарэі таксама агонь,
Але цьмяна гараць; іх не трэба кранаць асцярожна,
Каб не пакінуць след, апаліўшы далонь.
Якім бы густым віном ні была напоўнена шклянка,
Манета ўсё роўна звонка ўдарыць па дну.
І з'явілася думка, як гасцей я праводзіў на ганку,
Што ў бадзяжным таксі я згубіў не цябе адну.

* * *

хапіла цярпення
разабраць клінапіс капяжоў
на снезе вакол нашага вяза
дрэва заўсёды новага і ўпершыню
як смех майго сына
у голлі яго спелы вечар
да краёў напаўняе кубак драўляных вен
пераліваючыся праз край у нашыя вокны
гасіць таршэр узнімаючы нас
над багнай размоў

калі я адзін мне хапае адвагі на ўсё
але драпаюць каранямі ў саланчаках маіх сноў
твае расліны і падушка наталяе смагу
слязой
гэтак было і будзе
але я не вінны ні ў чым
і ўсё даруецца
таму хто ў геаметрыі slotных кварталаў
твoryць сваю гульню
не маючы што кінуць на вагі
ставіць сябе на кон
у рулетцы з прадажным круп'е

* * *

I

гоніць лютага статкі адліга не знаю куды
да агароджы жалезнай прыткнуся спіной
быццам за візай без права вяртання сюды
стаю ля пасольства старога краіны чужой
строгія сцены спавіў пачарнелы плюшч
дэкаратыўнай ліянай ці вінаграднай лазой
не разабраць іначай як вочы заплюшчыць
паспрабаваць уявіць як тут выглядае вясной

II

жыццё абставіўшы справамi нібы кватэру мэбляй
там за фіранкамі граюць сваю пантаміму
у сябе за дзвярыма ім мець дастаткова канстэбля
каб не звяртаць увагу на ўсіх хто праходзіць міма
ці проста спыніўся і закурыў цыгарэту
калі запальваюць зоркі гэта камусьці трэба
цыгарэта – уласная зорка; таму пратыкана неба
недакуркамі хворых на цягу да Марса паэтаў

III

нехта сутану белую на дробныя рве шматкі
і сцелюцца лахманы па маіх валасах і плячах
бяспошліннай поштай з неба твай апусціўся ліст
і гавару для таго каб забыцца з чаго я пачаў

* * *

Ад карніза расту да карніза,
Нібы сталактыт, я, вялікі лядзяш,
І вазонныя мальвы сочаць мяне паблізу,
І празрыстыя шторы...
Але я не ваш.

Маладая жанчына прыладзіць кармушку
для птушак,
Ля мяне таўханіна жывая сініц, галубоў.
І яна сагравае празрыста-халодныя душы –
Таўханіна сініц, галубоў...
І не трэба дамоў.

Там, дзе ёсць, і жыві, і зрабі сябе
недатыкальным.
Хай марудна цярушыцца снег
у позняй сяўбе.
І адно не забудзь: толькі холад ступае
З кожным крокам
Далей за сябе.

* * *

Іосіфу Бродскаму

Таму і шапчу безгалоса ў адключаны мікрафон,
Што ілюзіі прагнуць веры. Адлегласці. Міражу.
Самалёт пазбаўляе ад лішніх сівых валасоў –
Прывілею ўсіх тых, хто шлях выбіраў па вадзе
Пад ветразем Ра. Як прыстані без караблёў
Цяжка ўявіць, так і цябе на прычале.
І мне засталася толькі зламаць пяро
Там, дзе іншыя шую. Але зайздросціць табе
Не выпадае, як мераць чужы памер.
Цяпер ты жывеш у краіне з акустыкаю благой,
Недасяжны для слова, што сказана мной услых.
Адкаркаванай бутэльні з табою не раздзяліць.
Твае прадаюцца кнігі побач з Pepsi і Sprite,
І ты ганарыўся гэтым. Я так бы, напэўна, не змог.
Нешта ў тым старамоднае, быццам прыгожыя ногі
Пад доўгай спадніцай, – ты мне сказаў бы так.
Шкада, не выпадала мне пагаварыць сярод
Аматараў на аўтографы, што ведаюць тэксты ад а да z,
З табою – праз столькі мінулых гадоў
Упэўніцца: твар на вокладцы з тварам тваім
Ці супадзе.

* * *

Жыву я мужам і сынам, бацькам і братам, але
Казюрка аднойчы ноччу завязне ў густой смале
Дрэваў, хоць лес — я знаю! — не хоча ў сваёй журбе
Як горад, нямы і хворы, накласці ўраз на сябе
Рукі. Ну што ж, тым болей у алгебры небыцця
Месца тваёй свабодзе адводзіцца на працяг
Гэтых імгненняў. Проста, няўхільна сказаць: «Хачу...»,
З заплюшчанымі вачыма ступаючы на шашу.
Ці можна інакш. Праверым

гэтае слова на злом,
Бо задавальненне жаданняў не ёсць барацьба са злом.
Нешта адрознае, пэўна, — як паветра, якое цяпер
Удыхаеш ты — і ўдыхае

недзе загнаны звер.
Нешта адрознае, праўда... Мужам і братам... Сатру
Гэтыя словы — напэўна ж, не ведаю, кім памру!
Хмарамі засціла неба. Як спіцца табе — адной?
Шабля ў руцэ маёй з дрэва, і бітва мая —
з лебядой.

АВАРЫЯ

На паверхні навінаў – плямы
ад тысяч пальцаў.
Вецер цягне дарогай
тралейбусны карабок.
Хрыстос нарадзіўся яшчэ да таго,
як яго распялі.
Непахісная ўпартасць ключа
пераможа замок.
Гэта розныя рэчы, ды толькі –
што нас кранае?
Б’ецца сэрца мацней,
і ў венах – адрэналін.
Пад магільнай плітою заўсёды
трава жывая.
Калі хочаш праверыць гэта –
ідзі адзін.
На ўзбочыне дрэва ў гваздзіках.
Бляшанка машыны
Гаворыць, што новыя формы
стварае смерць.
Дрэва ў гваздзіках –
Сан-Себасцьян Айчыны,
Працяты стрэламі, – дорыць нам радасць
ГЛЯДЗЕЦЬ
Упершыню. На шыбеніцах парэнчаў
Матляе набітым тралейбусам у духаце
Відовішча смерці.
Смешна – разам укленьчыць
Ці ў гэты момант размовай
заяць дзяцей.

VIII

* * *

Я мінуў
Яснавокія штольні вясны, закіданыя друзам,
Дзе пустая руда і мая драцяная кашуля.
Я вяргі пакінуў раней пасярэдзіне поля
І цяпер я наперад іду, незваротны і голы.

Не служыце ніколі таму, што ёсць па-за вамі.
Не ўлівайце яшчэ да вытоку атруты ў крыніцы.
Лепей дзецям не ведаць імёнаў, што іх
нараджалі.
Кожны з вас, хто ідзе, хай з сабою
што мае напіцца.

Непісьменнай дзяўчынцы з далёкай
палескае вёскі
Гэту песню юрода я ўсё мармычу і складаю.
Маці ў поле паслала цябе
кукурузы накрасці,
Заблукала ў высокіх сцяблінах ты і анямела.

Бацьку хлеба не дасць жа тваё захапленне,
бо кнігі –
Гэта газа, якую зжырае няўедная лямпа.
прабукаеш у полі зіму, дачакайся адлігі.
Кукурузны пачатак душы яшчэ свежы? –
вяртацца не варта.

Дарастай да высокіх галін
і любуйся на сонца.
Абмінай жа людзей, як мярэжы кемная рыба.
Накарміць бы мне хлебам цябе,
ды забыўся заклацце.
Як на купіне жыць
і з табой не расстацца аднойчы?

Змест

I

Дэмасфен

Прогоўка з сынамі

Сябру

«Нясцерпна халадэюць перламутры...»

«куды нахіліць галаву каб цяжкі валасы...»

«Ад ляпты цень на столі павуком...»

«Пад ніжкім небам нельга засынаць..»

«На гэтай вуліцы я чую паварот...»

Стары вуж

«На драўляных парэнчах...»

«Буду сніцца чужому жытлу...»

«Крыштальныя драбіны правадоў...»

«Быццам у печы камель...»

«Губляецца неабходнаць...»

Бар'ер

«Пад падлогай зямля...»

Тут

«Я чакаю цябе адну...»

«— Восень...»

«Я бачыў чалабека-траказу...»

«Тры стагоддзг вясны...»

«Дождж абмывае нямы...»

«Мой дбайнік адкрывае кран...»

«Ракою горнаю, адзін, супроць цяжэння...»

«...А нада мной шырокія платаны...»

13-16 лістапада 1998 года: Паэма

II

«ёць зман гэты перадвячэрні...»

Строфы

«агнявая крона бярозы...»

«крык упуціла птушка...»

«на фрэсках жывыя вочы...»

Магчымаць

«камяніцы вакол мяне...»

«У чорных студнях двароў...»

«гэта восень...»

«Галькай марскою пасыпаныя дарожкі...»

III

Ёй, прадчуванай

«Не ідзіце, бярозкі, за мной, бо маё рамяство...»

«У шаўковай бялізне...»

«недзе ў безданях ёць...»

«Адразу за домам...»

«Я прыдумай, як гэта будзе...»

«Калека багаты калецтвам..»

«Нешта прыдбаць для сябе..»

«Пачува..»

Падыходзяць

Сон

«Зямлю, што належыць мне, увабралі адбіткі ное...»

Краявід

«Дым плыве ў наветры...»

«Рыфма ставіць мяне ў радок...»

«Ты помніш, як падалі зоркі?..»

Паэзія

«Я — залаты, прыгожы..»

Прытча

V

«Я калісьці прасіў Афрадыту...»

«Аінейка нотная на шкле...»

«Калі паклаці ў агонь...»

VI

27—28 кастрычніка 1999 года: Паэма

VII

«У пустых калідорах жыве прадчуванне фіналу...»

«стоміцца як ніколі твой прамінулы дзень...»

Ліфт

«Твой іпацыр кожны дзень на шчарбатым брыве парашета...»

«Для цябе я хацеў быць заўсёды цікавым...»

«Ты стала падобнаю на негатыў фотаздымка...»

«хапіла цярпення...»

«гоніць лютага статк адліга не знаю куды...»

«Ад карніза расту да карнеза...»

«Таму і шапчу безгалоса ў адключаны мекрафон...»

«Жыву я мужам і сынам, бацькам і братам, але...»

Аварыя

VIII

«Я мінуў...»

* * *

іржой
пераела
ключ у дзвярах замкнутых знадворку і таму
хата здаецца пакінутай але гэта не так:
праз разбітыя шыбіны
асядае пыл з далёкіх гасцінцаў вецер страсае
на падлогу падзяўбаны птушкамі чарнасліў
у паштовай скрыні ляжыць сатлелы ліст
ад мяне – некалькі літар мурашы
ўжо сцягнулі

помніш –
некалі я крэсліў на вадзе: НІЧОГА НЕ БУДЗЕ
а ты
прыціскала да грудзей (бліжэй да горла)
маленькія тонкія рукі быццам баялася
што я табе
нешта зраблю?

так яно і цяпер:
у пукатыя вочы статуі кідаецца гурма
груганой і дні не хочуць пакінуць самому сабе
таго чыё семя так і не прарасло
каму
мы
майчым?
ноч прынесла цемру як чорнае голле
чырвоныя рукі
пабачаць цела
(так, мы толькі рукі якімі нехта
трымае вуглі!)

будзе свяціцца ў куце абраз

...і мучыцца парастку й зерню пакуль
мы праваленым ротам шапялявім «каханне»
але
чуеш – гудзіць

*у кронах чарэшань?
гэта*

*Бог ідзе з посахам
пчалінага рою
Бог хоча
развязаць нам
языкі*

© OCR: Камунікат.org, 2011 год

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2011 год

© PDF: Камунікат.org, 2011 год